

Кабінет Міністрів України як суб'єкт правовідносин юридичної відповідальності у фармацевтичній сфері

О. Г. Алексеев

Запорізький державний медичний університет, Україна

Мета роботи – дослідження з позицій фармацевтичного права правового статусу органів центральної виконавчої влади як суб'єктів правовідносин юридичної відповідальності, що виникають у фармацевтичній сфері України.

Матеріали та методи. Матеріалом дослідження є сучасна нормативно-правова база, що регламентує діяльність центральних органів виконавчої влади, які здійснюють регуляторний вплив на діяльність учасників фармацевтичного сектора галузі охорони здоров'я. Використовували методи інформаційного пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення.

Висновки. Кабінет Міністрів України (КМУ) є одним з учасників правовідносин у сфері охорони здоров'я та фармацевтичному секторі зокрема. З іншого боку, КМУ є одним із головних регуляторів таких правовідносин і має суттєвий вплив як на загальну державну політику у сфері охорони здоров'я, так і на поведінку окремих учасників у фармацевтичній галузі. Враховуючи це, питання юридичної відповідальності уряду як колегіального органу загалом, так і окремих його членів зокрема є дуже важливим та актуальним.

Кабинет Министров Украины как субъект правоотношений юридической ответственности в фармацевтической сфере

А. Г. Алексеев

Цель работы – исследование с позиций фармацевтического права правового статуса органов центральной исполнительной власти как субъектов правоотношений юридической ответственности, возникающих в фармацевтической сфере Украины.

Материалы и методы. Материал исследования – современная нормативно-правовая база, регламентирующая деятельность центральных органов исполнительной власти, осуществляющих регуляторное влияние на деятельность участников фармацевтического сектора отрасли здравоохранения. В течение работы использовали методы информационного поиска, анализа, систематизации и обобщения.

Выводы. Кабинет Министров Украины (КМУ) – один из участников правоотношений в сфере здравоохранения и фармацевтического секторе в частности. С другой стороны, КМУ является одним из главных регуляторов таких правоотношений и имеет существенное влияние как на общую государственную политику в сфере здравоохранения, так и на поведение отдельных участников в фармацевтической отрасли. Учитывая это, вопрос юридической ответственности правительства как коллегиального органа вообще, так и отдельных его членов в частности – очень важен и актуален.

Ключевые слова: юридическая ответственность, фармацевтический сектор, органы государственной власти.

Актуальные вопросы фармацевтической и медицинской науки и практики. – 2019. – Т. 12, № 1(29). – С. 74–77

The Cabinet of Ministers of Ukraine as a subject of legal relationships of legal responsibility in the pharmaceutical sphere

О. Н. Aleksieiev

The aim of work is research of legal status of central executive authorities as subjects of legal relations of legal responsibility arising in the pharmaceutical sphere of Ukraine from the standpoint of pharmaceutical law.

Materials and methods. The research material is a modern regulatory and legal framework governing the activities of central executive bodies exercising regulatory influence on the activities of the participants in the pharmaceutical sector of the healthcare industry. During the work, information retrieval, analysis, systematization and generalization methods were used.

Results. The Cabinet of Ministers of Ukraine is one of the participants of legal relations in the field of healthcare and the pharmaceutical sector in particular. On the other hand, the CMU is one of the main regulators of such legal relations, and has a significant impact on the

ВІДОМОСТІ
ПРО СТАТТЮ

<http://pharmed.zsmu.edu.ua/article/view/159141>

УДК: 615.1:328.13]:340.111.5:34.03(477)
DOI: 10.14739/2409-2932.2019.1.159141

Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2019. – Т. 12, № 1(29). – С. 74–77

Ключові слова: юридична відповідальність, фармацевтичний сектор, органи державної влади.

E-mail: agagroup@ukr.net

Надійшла до редакції: 10.01.2019 // Після доопрацювання: 25.01.2019 // Прийнято до друку: 05.02.2019

general state policy in the field of health care, and on the behavior of individual participants in the pharmaceutical industry. Given this, the issue of the legal responsibility of the government, both a collegial body in general and its individual members in particular, is very important and relevant.

Key words: legal liability, pharmaceutical sector, state government.

Current issues in pharmacy and medicine: science and practice 2019; 12 (1), 74–77

Мета роботи

Дослідження з позицій фармацевтичного права правового статусу органів центральної виконавчої влади як суб'єктів правовідносин юридичної відповідальності, що виникають у фармацевтичній сфері України.

Матеріали і методи дослідження

Матеріалом дослідження є сучасна нормативно-правова база, що регламентує діяльність центральних органів виконавчої влади, які здійснюють регуляторний вплив на діяльність учасників фармацевтичного сектора галузі охорони здоров'я. Протягом роботи використовували методи інформаційного пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення.

Результати

Досліджуючи питання юридичної відповідальності у фармацевтичній сфері, визначення основних груп суб'єктів названих правовідносин є дуже актуальним. Для повного розкриття цієї тематики вважаємо за необхідне дослідити загальнотеоретичні питання юридичної відповідальності органів публічної влади. Адже публічна влада – це сукупність органів як державної влади, так і місцевого самоврядування. На відміну від радянських часів, коли публічна влада ототожнювалась із владою державною, ті концептуальні зміни в політичному устрої нашої держави, що відбулись протягом останнього часу, дали можливість використовувати це поняття в ширшому сенсі, поєднуючи державні органи з органами місцевого самоврядування.

Відповідно до ст. 6 Конституції України державна влада у країні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [1].

Виходячи з тематики дослідження, найбільший інтерес серед органів державної влади викликає виконавча влада, її органи та посадові особи. Водночас розуміємо, що законодавча та судова влада (як інші складові влади державної), здійснюючи великий вплив на регулювання фармацевтичного сектора, водночас не може за функціонально-компетентністю спрямованістю бути об'єктом дослідження в цій статті.

На нашу думку, таке дослідження є доречним та актуальним, адже ефективною та дійсно корисною суспільству буде тільки відповідальна влада, відповідальність якої офіційно закріплена в законодавстві. Така відповідальність реалізується та забезпечується у випадку здійснення владних повноважень прозоро й відкрито.

Аналізуючи правові підстави юридичної відповідальності названої групи суб'єктів, приходимо до висновку:

правовим підґрунтям, своєрідним базисом цієї відповідальності є конституційні норми. Так, відповідно до ст. 56 Основного закону кожен має право на відшкодування коштом держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень [1].

Переходячи до аналізу правового статусу органів виконавчої влади як суб'єктів юридичної відповідальності, слід відзначити, що ця система являє собою сукупність функціонально поєднаних між собою інституцій, які мають різний ступінь впливу на практичні процеси, що відбуваються у сфері обігу лікарських засобів, мають різну динаміку деліктності, а отже піддані різному обсягу впливу юридичної відповідальності.

Система органів виконавчої влади є системою, до якої належать:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) центральні органи виконавчої влади;
- в) місцеві органи виконавчої влади.

Організація, повноваження та порядок діяльності кожної з цих складових виконавчої влади визначаються окремим законом. Як свідчить аналіз змісту названих актів, питанням відповідальності цих суб'єктів законодавець приділяє увагу, але вона відрізняється за своїми видами, ознаками, характером тощо.

Так, організацію діяльності Кабінету Міністрів України (КМУ) визначає закон України «Про Кабінет Міністрів України» [2].

КМУ як один із регуляторів правовідносин у фармацевтичному секторі має надзвичайно вагомий вплив на поведінку учасників таких відносин. Основні, базові напрями фармацевтичної діяльності (ліцензійні умови до суб'єктів господарювання у сфері обігу лікарських засобів, функціонування Національного переліку лікарських засобів, питання відшкодування вартості лікарських засобів тощо) регулюються саме відповідними постановами або розпорядженнями уряду та мають визначальне значення для ефективного функціонування не тільки галузі, але і сфери охорони здоров'я загалом.

Одним з основних повноважень КМУ є забезпечення проведення державної політики у сферах охорони здоров'я, санітарно-епідемічного благополуччя та доступності для громадян послуг медичних закладів.

КМУ є колегіальним органом та ухвалює рішення після обговорення питань на його засіданнях. Посади членів КМУ належать до політичних, на них не поширюється трудове законодавство та законодавство про державну службу.

Щодо відповідальності КМУ, то вона передбачена ст. 45 цитованого закону, згідно з якою усі члени уряду несуть солідарну відповідальність за результати діяльності. Кожен член уряду особисто несе відповідальність за стан справ у підпорядкованих йому сферах державного управління.

За вчинення правопорушень члени уряду несуть відповідальність відповідно до закону та можуть притягатись до дисциплінарної відповідальності [2].

Водночас, враховуючи чітку специфіку правового статусу КМУ, слід відзначити: більше для цього органу притаманна така відповідальність, як конституційно-правова, що має здебільшого політичний характер. Це підтверджується і вже наведеною нормою про належність посад членів уряду саме до політичних. На нашу думку, поняття конституційно-правової та політичної відповідальності не є тотожними.

Питанням з'ясування правової природи відповідальності уряду присвячено дуже багато уваги з боку представників теорії права, але водночас аналіз цих джерел свідчить, що нині немає єдиного підходу до визначення змісту та сутності відповідальності уряду. Вважаємо доцільним залишити за межами нашого дослідження питання щодо співвідношення політичної та конституційно-правової відповідальності уряду. Відзначимо тільки, що на тепер відсутні чіткі межі між названими правовими явищами. Деякі вчені відстоюють позиції тотожності політичної та конституційно-правової відповідальності [3], інші автори наполягають на відмінності та самостійності цих видів відповідальності [4].

У цьому випадку слушною є думка С. Г. Серьогіної, яка переконливо обґрунтовує доцільність розмежування відзначених видів відповідальності уряду, враховуючи саме їхню природу, підстави, наслідки. На думку науковця, конституційно-правову відповідальність треба розглядати та застосовувати винятково як негативну (ретроспективну), тобто тільки за делікти в конституційному праві [5]. Пащенко А. В. визначає конституційний делікт як діяння (дію або бездіяльність) учасника конституційних правовідносин, що порушує позитивний конституційний припис, відхиляється від моделі належної поведінки [6]. Вважаємо, що, виходячи з доктринальних підходів до юридичної відповідальності, наведену дефініцію А. В. Пащенка необхідно доповнити ознакою караності, тобто наявністю законодавчо закріпленої конституційно-правової відповідальності, що має вираз у певній групі специфічних санкцій. Специфічність у цьому випадку полягає у відмінності санкцій від інших видів юридичної відповідальності. Так, до них можна віднести відставку уряду або усунення з посади окремого члена уряду, визнання нормативно-правового акта неконституційним. Ткаченко Ю. В. вважає такими санкціями також дострокове реформування або розформування підконтрольного органу; обмеження, позбавлення спеціального статусу, тимчасову або повну заборону діяльності тощо [7].

Прикладами відповідальності членів уряду, до компетенції яких належать сфера охорони здоров'я та обіг лікарських засобів, є відставка міністра охорони здоров'я Іспанії Кармен Монтон [8]; американського міністра охорони здоров'я Томі Прайса [9]; міністра охорони здоров'я Латвії Гунтіса Белевича [10] та інших.

Типовими прикладами політичної відповідальності всього уряду у вигляді відставки є відставка урядів Словаччини (2018), Латвії (2016), Румунії (2015) та інших.

Висновки

На підставі здійсненого аналізу зробимо висновок, що Кабінет Міністрів України є одним з учасників правовідносин у сфері охорони здоров'я та фармацевтичному секторі зокрема. З іншого боку, КМУ є одним із головних регуляторів таких правовідносин та має суттєвий вплив як на загальну державну політику у сфері охорони здоров'я, так і на поведінку окремих учасників у фармацевтичній галузі. Враховуючи це, питання юридичної відповідальності уряду як колегіального органу загалом, так і окремих його членів зокрема є дуже важливим та актуальним.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of interest: author has no conflict of interest to declare.

Відомості про автора:

Алексєєв О. Г., канд. фарм. наук, доцент каф. управління і економіки фармації, медичного та фармацевтичного права, Запорізький державний медичний університет, Україна.
ORCID ID: 0000-0003-4947-4998

Сведения об авторе:

Алексєєв А. Г., канд. фарм. наук, доцент каф. управления и экономики фармации, медицинского и фармацевтического права, Запорожский государственный медицинский университет, Украина.

Information about author:

Aleksieiev O. H., PhD, Associate Professor of the Department of Management and Pharmacy Economics, Medical and Pharmaceutical Law, Zaporizhzhia State Medical University, Ukraine.

Список літератури

- [1] Конституція України: Основний закон від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №3. – Ст. 141.
- [2] Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. // Голос України. – 2014. – №39.
- [3] Балан С.В. Співвідношення політичної та конституційно-правової відповідальності у здійсненні державної влади : дис. на здобуття наукового ступеня к.ю.н. : 23.00.02 / С.В. Балан ; НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; наук. кер. І.О. Кресіна. – К., 2007. – 198 с.
- [4] Кутафін О.Е. Предмет конституционного права / О.Е. Кутафін – М. : Юристъ, 2001. – С. 395.
- [5] Серьогіна С.Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: монографія / С.Г. Серьогіна. – Х. : Право, 2011. – С. 448.
- [6] Пащенко А.В. Конституційний делікт як підстава конституційної відповідальності / А.В. Пащенко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2001. – №13. – С. 125–130.
- [7] Ткаченко Ю.В. Конституційно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності / Ю.В. Ткаченко // Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України

та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (м. Харків, 20–21 листопада 2013 р.) / Нац. акад. прав. наук України. – X., 2013. – С. 304–307.

- [8] Minister's resignation opens new crisis in Spanish govt: Associated Press: September 12, 2018.
- [9] Міністр охорони здоров'я США подав у відставку // Deutsche Welle. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://p.dw.com/p/210N>
- [10] Як це буває у «них»: через що європейські міністри йдуть у відставку // Укрінформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2327156-ak-ce-buvae-u-nih-cerez-so-evropejski-ministri-jdut-u-vidstavki.html>

References

- [1] (1996) Konstytutsiia Ukrainy: Osnovnyi zakon vid 28 chervnia 1996 roku [The Constitution of Ukraine: Basic Law from June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 3, 141. [in Ukrainian].
- [2] (2014) Pro Kabinet Ministriv Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 27 liutoho 2016 roku [About the Office of Ministers of Ukraine: Law of Ukraine from February 27, 2014]. *Holos Ukrainy*, 39. [in Ukrainian].
- [3] Balan, S. V. (2007) *Spivvidnoshennia politychnoi ta konstytutsiino-pravovoi vidpovidalnosti u zdziisnenni derzhavnoi vlady* (Dis...kand. jurid. nauk) [Value of political and constitutional and legal responsibility in the implementation of state power Dr. jurid. sci. diss.] [in Ukrainian].
- [4] Kutafin, O. E. (2001) *Predmet konstitucionnogo prava [Subject of constitutional law]*. Moscow: Yurist. [in Russian].
- [5] Serohina, S. H. (2011) Forma pravlinnia: pytannia konstytutsiino-pravovoi teorii ta praktyky [Form of law: the power of constitutional law theory and practice]. Kharkiv: Pravo. [in Ukrainian].
- [6] Pashchenko, A. V. (2001) Konstytutsiinyi delikt yak pidstava konstytutsiinoi vidpovidalnosti [Konstitutsiynny delikt yak pidstava constitutional staging]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 13, 125–130. [in Ukrainian].
- [7] Tkachenko, Yu. V. (2013) Konstytutsiino-pravova vidpovidalnist yak vyd yurydychnoi vidpovidalnosti [Constitutional legal responsibility as a form of legal responsibility]. *Pravova doktryna – osnova formuvannia pravovoi systemy derzhavy* Proceedings of the Scientific and Practical Conference, (P. 304–307). Kharkiv. [in Ukrainian].
- [8] (2018) Minister's resignation opens new crisis in Spanish govt: Associated Press: September 12.
- [9] Ministr okhorony zdorovia SSHA podav u vidstavku. *Deutsche Welle*. Retrieved from <https://p.dw.com/p/210N>. [in Ukrainian].
- [10] Yak tse buvaie u «nykh»: cherez shcho yevropejski ministry idut u vidstavku. *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2327156-ak-ce-buvae-u-nih-cerez-so-evropejski-ministri-jdut-u-vidstavki.html>. [in Ukrainian].